

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen vuonna 2019

Kuntastrategia päivitettiin vuonna 2018, ja vuonna 2019 kuntastrategian toimia jalkautettiin kuntastrategian arvojen ja tahtotilojen mukaisesti. Isoimpana yksittäisenä tekona tehtiin laaja selvitys kunnan turvallisuustilanteesta ja kuntalaisten kokemasta turvallisuudentunteesta. Tämän pohjalta laadittiin moniammatillisena yhteistyönä turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnittelua varten kuntaan palkattiin harjoittelija ajalle 2.9.-1.11.2019.

Turvallisuutta edistettiin vuonna 2019 jo monin teoin, mm. tekemällä päiväkotia Vanntuun erillinen parkkialue lapsien viemistä ja hakua varten sekä kaatamalla vanhoja, lahonneita puita. Oppilaitosyhteistyönä LAMK:n kanssa toteutettiin keskustan alueella esteettömyyskartoitusta, jossa keskityttiin keskustan alueen palvelujen esteettömyyteen ja liikkumisen turvallisuuteen. Esteettömyyskartoituksessa huomioitiin mm. kulkuväylien, ramppien, pysäköintialueiden, opasteiden ja valaistuksen asianmukaisuus useissa kohteissa.

Kunnan järjestämiä yhdistysiltoja pidettiin kaksi, ja lisäksi Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry:n kanssa järjestettiin verkostotapaaminen seurojen kanssa. Kesäkauden avajaisten yhteydessä toteutettiin järjestötapahetki, lisäksi yhdistykset olivat mukana toteuttamassa harrastusviikolle ohjelmaa koululle sekä harrastusmessuille KunkkuAreenalle. Yhdessä yhdistysten kanssa mietittiin mm. kotisivujen sisältöä yhdistysten näkökulmasta, uudistettiin avustuskäytäntöjä ja avustusten hakulomakkeet liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoimen avustusten osalta, laadittiin yhdistysyhteistyön vuosikello ja ideoitiin turvallisuutta edistäviä kampanjoita ja tempauksia. Lisäksi yhdistyksille tarjottiin tietoa Päijäthämäläiset.fi -sivustosta ja opastusta sen käyttöön, tietoa Leader-hankkeista ja rahoituksista sekä Yhteinen Päijät-Häme -hankkeen toiminnasta.

Tiedotusta ja viestintää on lisätty. Kotisivut uusittiin ja niiden päivittämiseen liittyen järjestettiin koulutus viranhaltijoille ja työntekijöille, ja Hartolan kunnan sosiaaliseen mediaan avattiin lisää tunnuksia. Erityisen aktiivisesti viestintää hoidettiin osana turvallisuussuunnittelua, jossa ajantasaisesti julkaistiin mm. tilastotietoon, kouluterveyskyselyyn, kuntalaiskyselyyn ja tapahtumiin liittyviä päivityksiä sekä selvitettiin kuntalaisten mielipiteitä ja ajatuksia näihin liittyen. Vuonna 2019 tehtiin myös ensimmäistä kertaa kesäkauden harrastusesite, kun vuodesta 2017 asti on koottu syys- ja kevätkauden harrastusmahdollisuudet yksiin kansiin.

Tehostetun palveluasumisen yksikkö Kotisalo ja Eläinlääkäritalo myytiin vuoden 2019 lopussa Suomen Hoiva ja Asunto Oy:lle, joka on Attendon 100 % omistama tytäryhtiö. Koko henkilöstö siirtyi hoivatoimijaksi Attendon palvelukseen vanhoina työntekijöinä 1.1.2020 alkaen. Avosairaanhoidon palvelujen osalta lähdettiin selvittämään nykyistä laajempaa yhteistyötä sote-palvelujen järjestämisessä Hartolan ja Sysmän välillä loppuvuonna 2019 palvelusopimusneuvottelun yhteydessä.

Yhtenäiskoulun sisäilmaongelmat ja niiden ratkaiseminen olivat Kotisalon ohella toinen merkittävä prosessi, jota vuonna 2019 valmisteltiin. Alkuvuodesta tehtiin selvityksiä ja päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) siitä, kannattaako Yhtenäiskoulua remontoida, vai rakentaa osittain uudet tilat ja purkaa vanhaa. Selvitystyön perusteella parhaimpana ratkaisuna nähtiin uusien tilojen rakentaminen. Kunnanvaltuusto hyväksyi syyskuussa 2019 esityksen rakentaa tiloiltaan terve uudisrakennus, siten että valmistelu aloitetaan välittömästi. Hankkeen alustavan aikataulun mukaan rakentamisen on tarkoitus alkaa touko-kesäkuussa 2020.

Hartolan kunta julistautui savuttomaksi kunnaksi valtuuston päätöksellä 13.11.2019, ja samassa kokouksessa vahvistettiin myös päivitetty Hartolan kunnan päihdeohjelma. Päihdeohjelma sisältää sekä ennaltaehkäisevät toimenpiteet että hoitoonohjauksen. Työelämän kannalta keskeisimmät päihderiskit aiheutuvat alkoholin käytöstä. Alkoholin riskikäytön lisäksi päihdeohjelma sisältää myös ne riskit, jotka aiheutuvat lääkkeiden käytöstä, alkoholin ja lääkkeiden sekakäytöstä, huumeiden käytöstä sekä muista päihteistä ja riippuvuuksista.

Työryhmien kokoonpanoja tarkastettiin ja täsmennettiin. Perhekuraattoritoiminta alkoi tammikuussa 2019 hankerahoituksen turvin. Lasten kesätoiminta laajentui kesällä 2019 kunnan ja MLL:n yhteistyönä kestämaan 6 viikkoa. Kokemukset olivat positiivisia, ja kesätoiminta jatkuu kesällä 2020. Lapsiparkkitoiminta aloitettiin syksyllä 2019 kunnan ja järjestöjen (MLL, 4H, Martat ja HaVo) yhteistyönä siten, että lapsiparkki järjestettiin syys-joulukuussa joka kuukauden 2. lauantai. Palaute oli positiivista ja tarvetta lapsiparkkitoiminnalle nähtiin olevan, ja lapsiparkki jatkuu myös keväällä 2020. Lapsiparlamentti perustettiin kunnanvaltuuston päätöksellä, ja työskentely aloitettiin syksyllä 2019. Lapsiperheiden parissa toimiville järjestettiin myönteisen tunnistamisen koulutus sekä työpaja sosiaalihuollon työntekijöiden kanssa. Myös vuoden kestäneeseen LAPE-akatemia - valmennuskokonaisuuteen osallistuttiin. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta antoi suositukset kouluikäisten kotiintuloajoista. Tiedotusta kunnassa tehtävästä LAPE-työstä lisättiin luottamushenkilöiden suuntaan, sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle ja kunnanhallitukselle annetaan kevätkauden ja syyskauden ajankohtaiskatsaukset tiedoksi.

Hartolan kunta on muiden Päijät-Hämeen kuntien tavoin mukana kolmivuotisessa HuuMa-hankkeessa. HuuMa – Päijät-Häme, huumeeton maakunta -hanke alkoi 1.1.2019 ja tähtää nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen. Tavoitteena on, että hankkeen päätyttyä: 1) käytössä on systemaattinen tapa muodostaa nuorilähtöistä tietoa ja hyödyntää sitä toiminnassa, 2) käytössä on kokeiltuja ja arvioituja toimintamalleja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja huumeiden käytön ehkäisemiseksi sekä 3) käytössä on kuvattu konsepti kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi.

Sähköistä konsultaatiota pilotoitiin perheneuvolan ja Sihdin kanssa, varhaiskasvatuksen ja perheneuvolan videoyhteys on todettu toimivaksi ja tarpeelliseksi. Kunnanviraston asiointipistettä kehitettiin, ja muiden palvelujen lisäksi kuntalaisten käytettävissä on videoyhteys Kelan asiantuntijoihin, sosiaaliohjaus Polkuun ja ikäihmisten asiakasohjaus Siiriin. Asiointipisteen avajaiset järjestettiin keväällä ja siitä tehtiin lehtijuttu, ja loppuvuodesta mainostettiin hykyn sähköisiä palveluja kotisivuilla ja facebookissa.

Alatalon vanhustentalosäätiö ja Hartolan kunta käynnistivät toukokuussa kokeilun asiointiavustaja - palvelusta ihmisille, jotka kaipaavat tukea ja saattajaa asioidakseen esimerkiksi kaupassa, pankissa, postissa tai apteekissa. Palvelu on asiakkaalle maksutonta, eikä sisällä autolla kuljettamista. Lisäksi asiointiavustaja järjestää Juttutupa-toimintaa terveysasemalla kaksi kertaa viikossa, tiistaisin klo 14-16 ja perjantaisin klo 10-13. Juttutuvassa pääosassa ovat rento jutustelu ja yhdessäolo, ja lisäksi mukana on monipuolisesti teemallista sisältöä. Asiointiavustajan toiminnalle on selvästi ollut tarvetta, ja kokeilua jatketaan ainakin vuoden 2020 toukokuun alkuun. Ensimmäisen puolen vuoden aikana asiointiavustajalla oli 48 asiakasta ja 199 avustamiskertaa. Juttutupa järjestettiin 43 kertaa, ja osallistujia oli kaikkina 499.

Ikäihmisten kaatumiset nousivat hyte-kertoimesta esiin, asiasta keskusteltiin hyvinvointityöryhmän ja vanhus- ja vammaisneuvoston kokouksessa. Tarkempaa tietoa kaatumisiin ja putoamisiin johtaneista syistä sekä tapahtumaympäristöistä on vaikea saada, sillä vaatisi tutkimuslupaa tarkastalla potilastietojärjestelmästä yksilötason tietoja. Kunnan hoitamilla katualueilla on hyvin vähän kaatumisia. Kotisalossa asukkailla kaatumisia ja putoamisia tapahtuu melko paljon, ja niitä ehkäiseviä rajoitteita (kuten sängyn laitojen nostamista tai turvavyötä pyörätuolissa) on hyvin vähän. Omaiset, lääkärit ja potilasturvallisuuskoordinaattori voivat vaikuttaa rajoitteisiin; tarvitaan lääkärin lupa esimerkiksi nostaa sängyn laidat. Kaatumisia voi tulla runsaasti, mutta rajoitteita ei silti haluta. Lisäksi keskustelussa oli mm. katujen kunnossapito, esteettömyyskartoitus, mahdollisesti liukuesteiden hankinnassa tukeminen, toimintakyvyn ylläpito (mm. uudet laitteet Liikuntamajalla), lääkkeiden sopivuus, ravitsemus ym. Alkuvuonna 2019 järjestettiin tilaisuus liikenneturvallisuudesta ikäihmisille, jossa mukana olivat lääkärin, Liikenneturvan ja poliisin edustajat. Tilaisuus oli onnistunut ja keräsi runsaasti osallistujia. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän joka toinen viikko järjestämä ikäihmisten avoin päivätoiminta päättyi valitettavasti vuoden 2019 loppuun.

Hyte-kertoimessa nousi esiin myös koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden suuri osuus. Tämä nousi esiin vuoden 2018 tilastosta, joka ei huomionnut maahanmuuttajataustaisten poikien

aikuisten perusopetusta, ja aiheutti siten virheellisen käsityksen suuresta koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrästä.

Liikkuen iloa elämään -hankkeen laajentuminen toteutui. Liikuntaneuvojan palveluja oli saatavilla 4 pv/vk, yritysliikunta käynnistettiin todella positiivisin tuloksin ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin liikunnallistaminen on edistynyt hyvin. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kävi keväällä 2019 kaksi koulutuskokonaisuutta, ja ReimaGO-mittarit ja sovellus hankittiin esikouluikäisille lasten fyysisen aktiivisuuden mittaamiseen ja seurantaan. Fyysinen aktiivisuus lisättiin varhaiskasvatussuunnitelmaan läpileikkaavaksi teemaksi. Liikuntaneuvonnassa asiakkaita oli hieman vähemmän, mutta liikuntaryhmissä kävijöiden määrät ovat lisääntyneet huomattavasti. Liikuntaneuvonnan vaikuttavuudesta oli ensimmäistä kertaa saatavilla tietoa asiakasmäärien lisäksi.

Harrastusviikon ja harrastusmessujen yhteydessä järjestettiin kuntotestautapahtuma, jossa kuntotesteihin osallistui 99 kuntalaista. Islannin mallin soveltamisesta Hartolassa keskusteltiin, ja suunnittelutyö käynnistyi alkuvuonna 2020. Kuntalaisille toteutettiin liikuntakysely joulukuussa 2019, tuloksia käsiteltiin vuoden 2020 ensimmäisessä hyvinvointityöryhmässä. Liikuntamajalle hankittiin vuonna 2019 neljä uutta yhdistelmälaitetta, jotka mahdollistavat myös ikäihmisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden turvallisen ja tehokkaan harjoittelun toimintakykynsä tueksi. Urheilukentän kunnostaminen aloitettiin keväällä 2019 ja saatiin hyvälle mallille, ja Kuninkaanpolku -hanke valmistui.

Ravitsemusterveyden edistämisestä on keskusteltu ja siihen liittyen kirjattiin ensimmäistä kertaa tavoitteita taloussuunnitelmaan, sekä osallistuttiin seudulliseen yhteistyöhön ja ravitsemusterveyden edistäminen peruskoulussa -verkostoon. Ravitsemusterapeutti vieraili vanhustenviikolla kertomassa ikäihmisten ravitsemuksesta. Koulussa toimii ruokaraati, ja on järjestetty mm. ravitsemusaiheinen näyttely. Työpajalla opetellaan ruuanlaittotaitoja, ja syödään päivittäin yhdessä. Terveysasemalla on jaossa ravitsemusaiheista materiaalia. Varhaiskasvatuksessa on käytössä Sapere-menetelmä. Ylijäämäruokailu -kokeilu käynnistettiin koululla vuonna 2019, siten että perhekahvilan osallistujat voivat käydä syömässä torstaisin, mikäli ruokaa on jäänyt linjastolle, ja yli 65-vuotiaat ma-ke ja pe. Ateriapalvelujen tuottajaksi vaihtui Attendo 1.1.2020 alkaen. Ravitsemusterveyden edistäminen ei ole vielä yhtä systemaattisesti ja näkyvästi esillä kuin esimerkiksi liikunnan edistäminen kunnassa.

Kulttuurihyvinvoinnista keskusteltiin ja vastattiin ensimmäistä kertaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kulttuuriTEA-kyselyyn. Kyselyn tuloksista nähdään, että esimerkiksi seurannan ja tarveanalyysin sekä "sitoutumisen" suhteen on vielä kehitettävää. Sitoutumisen alle sijoittuu mm. erilaisten lakien, ohjelmien ja suositusten käsittely johtoryhmätasolla ja luottamushenkilöhallinnossa, sekä kulttuurin näkyminen kunnan strategiassa ja suunnitelmissa.

Ehkäisevään työhön liittyviä toimenpiteitä oli useita vuonna 2019, ohessa joitakin. Maaliskuussa kokemusasiantuntijana koululla ja avoimessa yleisötilaisuudessa kuntalaisille puhui Marko Jantunen. Toukokuussa tehtiin koululla huume-kysely 5. luokkalaisille ja sitä vanhemmille oppilaille. Koulun päättyessä Nuokku oli avoinna klo 23 asti, markkinaperjantaina Nuokku oli auki klo 22 asti ja partiointia keskustan alueella suoritettiin klo 20-24. Ikäihmisille järjestettiin luentotilaisuus vanhustenviikolla, jossa teemoina olivat ravitsemus, uni ja unettomuus sekä yksinäisyys. Ehkäisevän päihdetyön viikolla kampanjoitiin yritysten päihdeohjelmista, ja sosiaalisessa mediassa, koululla ja Nuokkulla oli kannabis-tietoiskuja. Lisäksi järjestettiin nuuska-agenttikoulutus, Ehyt ry:n HUBU-kokonaisuus eli päihdekasvatustunnit 7. ja 8. luokkalaisille, henkilöstön koulutus ja vanhempainilta. Ankkuri-tiimi jalkautui Nuokulle, luottamushenkilöitä muistutettiin velvollisuudesta tehdä lastensuojeluilmoitus, osallistuttiin Onks tää normaalia -chatpalvelun järjestämiseen ja osallistuttiin jouluvaellukselle jakamalla lapuilla mukavaa päihteetöntä tekemistä lomalle.

Vuoden aikana järjestettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä osallistumismahdollisuuksia:

- huume-kysely koululaisille

- päihdetilannekysely
- turvallisuuskysely
- liikuntakysely
- koululaisten kuuleminen koulurakentamiseen liittyen
- johtoryhmän jalkautuminen torille 28.6.2019
- kuntalaistilaisuus turvallisuus ja huumeet 30.9.2019
- jalkautumiset kylille syys-lokakuussa 2019 (Rusi, Kalho, Kumu, Murakka, Vuorenkylä, Ylemmäinen, Koitti)
- Kunta hyvinvoinnin edistäjänä -verkostoprojektin työpaja 15.8.2019. Aiheina hyvinvointiennakointi sekä kuntastrategian jalkauttamisen työstäminen (talouden ja elinvoiman turvaaminen, turvallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen, eriarvoistumisen vähentäminen, ikärakenteen muutokseen sopeutuminen, uusien demokratiamuotojen hyödyntäminen).